STOCKHOLMS-TIDNINGEN EESTLASTELE

Nr. 56 (4161) Pühapäeval, 8. märtsil 1959 16. aastakäik Stockholms-Tidn. tryckeri, Sthlm 1959

Hrustshev tahab arendada läänepoole kaubavahetust

LEIPZIG. (STE) Hrustshev jatkas Leipzigi messil oma poliitilist ühemeheteatrit. Vastuvõtul N. Liidu paviljonis ütles ta, et kui lääneriigid annavad N. Liidule krediite, siis hakkab Vene ostma kaupu lääneriikidest. — Ma usun, et oleks kasulik, kui teie tööstulik jõudlus kasvaks ja tööpuudus väheneks. Kui ta sellest täna aru ei saa, siis mõistate seda homme, ütles Hrustshev lääneriikide aadressil.

— Kui te meile krediite ei anna, siis laske olla. Kui aga krediite annate, siis saate meilt tellimisi. Kui te seda ei taha siis ei tähenda see ka meile mitte midagi, praalis Hrustshev, olles ümbritsetud Ida-Saksamaa juhtivatest tegelastest.

Ta seletas veel, et läbirääkimised Macmillaniga on olnud igapidi kasulikud. Briti peaminister olevat huvi näidanud kaubavahetuseks N. Liiduga ja lubanud saata kaubandusliku delegatsiooni N. Liitu.

— Me loodame, et need läbirääkimised annavad tulemusi. Lääneriikide kaubanduslik embargo kommunistlike maade suhtes on läinud pankrotti. Mitmed ettenägelikud ärimehed nägid juba ammu ette, et see poliitika on hullumeelsus, eriti pärast seda, kui N. Liit oli õhku saatnud oma kuuraketi.

— Kaubavahetus Ameerika ja N. Liidu vahel aitaks kõrvaldada tööpuuduse Ameerikas. N. Liidu kaubanduslik läbikäimine kapitalistlike maadega on kahekordistunud viimase viie aasta jooksul ja see tendents on veel silmatorkavam, kui kunstlikud tõkked kõrvaldatakse.

— Ma olen arvamisel, et ameerika tööline parem meelega teeks kasulikku tööd, selle asemel, et töötuna ringi kõndida. Sel puhul tuleb järjest rohkem inimesi arusaamisele, et kapitalism nende eksistentsi garanteerida ei saa, ütles Hrustshev.

Seal, härra Strauss, asub kapitalismile hädaoht, mitte kaubavahetuses kommunistlike maadega, ütles Hrustshev USA kaubandusministri Lewis Straussi aadressil. — Selline poliitika tuleb Ameerikale suureks kahjuks. Meil on praegu kaks Straussi nimelist härrat, üks Ameerikas ja teine Lääne-Saksamaal, kes mõlemad ajavad rumalat poliitikat.

Hrustshev seletas veel, et mõlemad Saksamaa osad peaksid moodustama föderatsiooni.

Pärast oma kõnet, mis kestis umbes kolmveerand tundi, langes Hrustshevi pahameel ühele ameerika fotoreporterile.

— Iga kord, kui ma oma klaasi tõstan, võtab see mees minust pildi. Ta saab selle eest makstud. Ameeriklased on huvitatud sellest, — palju ma juua kannatan. Vene rahvas aga teab, et mulle liig suur viinajoomine ei meeldi.

Hrustshevilt küsiti, kas suuremaid ärilisi läbirääkimisi saaks pidada temaga isiklikult. Ta vastas, et Kremli uksed on alati avatud.

Jaan Tõnisson võitluses saksluse ja venelusega. (R. Tiituse karikatuur.)

ÜLESKUTSE

Jaan Tõnissoni mälestuse austamiseks

22. dets. 1958. a möödus 90 aastat Jaan Tõnissoni sünnist. Jaan Tõnissonil on hindamatud teened eesti rahvusliku teadvuse tugevdamises, Eesti iseseisvusvõitluses ja demokraatliku Eesti Vabariigi ülesehitamises ja selle kaitsmises. Tema algatusjõust ja loovvaimust jätkus eesti ühiskondliku, majandus- ja kultuurielu mitmete eri harude viljastamiseks ja edendamiseks. Koos teiste silmapaistvate eesti riigimeestega langes ka Jaan Tõnisson vägivalla ohvriks. Pärast vangistamist Vene okupatsioonivõimude poolt pole meil teateid tema saatuse kohta. Kuid oma rahva tulihingelise teenimisega, oma viljaka elu ja tööga on Jaan Tõnisson ise püstitanud endale mälestussamba, mida ükski vägivald ega võõras võim ei suuda maha kiskuda.

Stockholmi eesti seltskonnas on tekkinud mõte tähistada Jaan Tõnissoni 90. sünnipäeva ulatusliku koguteose väljaandmisega tema elu ja tegevuse kohta. Usume, et see raamat pakub palju väärtuslikku materjali mitte üksnes Jaan Tõnissoni elutööst, vaid üldse meie uuemast ajaloost, kus Jaan Tõnissonil on silmapaistev osa. Sel teosel on suur väärtus nii meie vanemale põlvkonnale kui ka eriti sirguvale noorusele, kellele see toob lähedale meie iseseisvuse sünniloo ja saavutused. Seepärast kutsume kõiki kaasmaalasi üles rohkearvulise mälestustellimise korras seda teost omandama, et sellega ühtlasi väljendada oma sügavat austust Jaan Tõnissonile, suurele riigimehele ja kommunistliku imperialismi ohvrile. Mälestusteose tellijate nimed lisatakse koguteosele. Koguteose hind on brosh. kr. 20:—, köites kr. 24:50. Tellimised palutakse saata aadressil: Jaan Tõnissoni Koguteose Väljaandmise Toimkond, Postfack, Johanneshov 1. Postgiro 600394.

Evald Blumfeldt	Jaan Lattik	Heino Riomar
Arvo Horm	Johannes O. Lauri	Heino Riomer
Richard Indreko	Aadu Lüüs	Gustav Ränk
Bernhard Ingel	Heinrich Mark	Andrus Saareste
Henno Jänes	Rudolf Moorma	Johannes Sikkar
Hilja Kauri	Helmi Mäelo	Aino Suits
Juhan Kauri	Julius Mägiste	Rein Tarmet
Elmar Kirotar	Alma Penno	Armin Tuulse
Maria Kleitsman	Arnold Peets	Hildegard Tõnisson
Reinhold Kleitsman	Lagle Põlde	Tõnis J. Tõnisson
Endel Kreppp	Mikk Põlde	Anette Uluots-Vernstedt
Johan Köpp	Hans Rebane	Leonhard Urm
Heinrich Laretei	August Rei	Aleksander Varma
		Jüri Välbe

Jaan Tõnissoni mälestusteos

Teatavasti kuulutati seoses Jaan Tõnissoni 90. sünnipäevaga möödunud jõulude eel välja tema mälestust jäädvustava mitmekülgse ja sisuka koguteose ilmumine, mis annaks ülevaate suure riigimehe elukäikust ja tegevusest ajastu taustal, mis oli meie rahva elus suure tõusu perioodiks. Koguteose väljaandmiseks on moodustatud toimkond, kuhu kuuluvad prof. E. Blumfeldt, rektor H. Jänes, dr. M. Kleitsman, prof. G. Ränk, prof. A. Tuulse ja M. Põlde. Hiljem on toimkonna koosseisu kutsutud täienduseks A. Grönberg, J. Kauri, A. Peel ja A. Raag. Toimkonna esimeheks on Mikk Põlde. Koguteose ettetellimiste tähtajaks oli 1. märts. Toimkond teatab, et senine ettetellimiste käik on olnud edukas. Kuna mõnede koguteoses ettenähtud artiklite autorid pole oma kaastööd veel valmis saanud, siis lükkub koguteose ilmumine mõne kuu võrra edasi. Seoses sellega on ka soodustatud hinnaga ettetellimiste vastuvõttu pikendatud kuni 1. septembrini s. a., milliseks tähtajaks arvestatakse mälestusteose ilmumist. Jaan Tõnissoni Koguteose Väljaandmise Toimkond palub kaasmaalasi oma tellimised võimalikult kohe ära saata. Toimkond loodab ka, et kohalike organisatsioonide aktiivsed jõud teevad oma auasjaks heaettahtlikult kaasa aidata mälestusteose ettetellimiste kogumiseks, kasutades selleks seltskondlikke kokkutulekuid ja kokkupuutumisi kaasmaalastega. Jaan Tõnissoni Koguteose Väljaandmise Toimkonna aadress on: Postfack, Johanneshov 1. Postgiro 60 03 94. Sel aadressil palutakse saata tellimised ja kirjutada ettetellimislehtede saamiseks. Koguteose hind on brosh. kr. 20.—, köites kr. 24.50.

N. Köstneri mälestuseks

N. Köstneri ilmumine Tartu Ülikooli õppejõuks oli tolleaegsetele õigus (kaubandus) teaduskonna üliõpilastede stimuleerivaks sündmuseks. Seni kontakti õppejõududega väljaspool loenguid-eksameid peaaegu ei olnud, praktilisi harjutusi majandusteaduslikes ainetes ei peetud, Eesti majanduselust näiteid loenguil peaaegu üldse ei toodud. — N. K. tulek ülikooli juurde tõotas paremust ja varsti selgusid ka tema head omadused kontaktiks. Ta korraldas kohe (küll vabatahtlikud) harjutused statistikas, mis osutusid otse hädavajalikuks täienduseks prof. M. Kurtshinski loengutele. Viimased koosnesid pealegi ainult valitud peatükkidest teoreetilises statistikas. Peale ülikooli lõpetamist jätkus isiklik kontakt Tallinnas, kus alati vastutulelik N. K. võimaldas allakirjutanule tema juhjimisel end täiendada mat. statistikas. Ta oli minu teada Eestis esimene (vähemalt majandusteadlaste seas), kes matemaat. statistika töövahendeid ise ka sageli tegelikult kasutas. Muide ta ju ei olnud suurem plaanimajanduse pooldaja, kuid juba 20-tel aastatel, seoses uue külmhoone ehitamisprojektidega Tallinna sadamasse, tegi ta regressioonvõrrandit kasutades prognoosi Eesti või väljaveo arengu kohta (ilmus "Eesti Majanduses", vist 1925 a.), mis hilisemal kontrollimisel hästi paika pidas. Ka tema uurimuses — etüüdid Eesti põllumajandusest (ilmunud sealsamas) — on ta mat. stat. meetodeid edukalt rakendanud.

Pole huvituseta märkida, et eelnimetatud uurimuses käsitas ta sama probleemi — põllumajandusliku rahvastiku ülitihedus ning toodangu väiksus per capita —, millees ta paratumatult seisis oma viimasel asukoha-maal, nüüd aga võrdlematult teravamal kujul! Egiptuses on ta ka esile tõstnud omaaegse maareformi soodsaid tulemusi Baltimail.

N. K. on juba maast madalast üsna ligidalt saanud tundma õppida nii talurahva kui mõisa härrasrahva elu-olu ning vahekordi, mistõttu ta võibolla ka valiski oma diplomitööks Moskva Kaubanduse Instituudis 1915 a. talurahva teo-orjusest vabastamise ja maaproletariaadi tekkimise teema — põhjalikkuse ja sisse-elamisega koostatud agraar ja sotsiaalökonoomiline traktaat (ilmunud trükis Tartus 1927 a., K/Ü Loodus).

Töö annab alguses ülevaate Liivimaa talurahva juriidilisest seisundist, mis algas 19. sajandi alguses ligines rootsi aja lõpul valitsenud olukorrale. 1849. ja 1860. a. a. antud talurahvaseadused olid haruldaselt täpselt ja järjekindlalt välja töötatud vabadike suhtes. Uute seadustega neilt tegelikult võeti senine maaga seotavuse legaalne alus ja nende edaspidine saatus olenes täielikult taluperemeestest, kellede ääremaadel nad elasid, et kõige kibedama töö ajal võtta oleks, nõudes neilt 40 teopäeva aastas. Hiljem aga, kui rahamajandusele üleminek ikka rohkem teoks sai, tuli ka taludel tarvidus põllupinna täiendamiseks, muutusid ka talude vabadikud lisaks talusulastele nn. "lahtisteks" inimesteks, sest talul polnud enam kasulik aastaläbi sulaseid pidada. 1810/32 katastri alusel võis sulaste-vabadike klassi kuuluvaks arvestada 35 protsenti talurahvast. Neil ei olnud, kui nad tahtsid külasse jääda, peale talu muud võimalust kui minna mõisa moonakaks, sest kohalik võim ei lasknud neid ka valla piiridest vabalt lahkuda, et mitte ilma jääda tarvilikust tööjõu reservist. Nii tekkis läinud sajandil rahvastiku ülitihedus maal ja see klass langes kõlbliselt kui ka vaimselt ikka madalamale.

N. K. jõuab otsusele, et tehtud vea eest tuli maksta järgneva põlve mõisnikel kui ka peremeestel, kes olid sunnitud hankima linnadest ("orjaturgudelt") kallimat tööjõudu. Selles töös on N. K. annud 19. sajandi maaühiskonna elutingimustest ja naturaalmajapidamisest rahamajandusele üleminekü raskustest tõhusa ülevaate.

N. Köstneri kirjanduslik tegevus on muide suur, kuid seni teadaolevail andmeil ei ole ta peale ülalnimetatute tööde avaldanud pikemaid uurimusi, ent selle sest on tema artiklite, kommentaaride ning följetonidarvl kogumaks. Nii viimati "Päevalehes" aegajalt ilmunud prof. Simpletoni följetonid olid stiililt ja ka sisult nii omapärased, et neid võis allkirjatagi ära tunda. Veel praegugi võib mõnuga meenutada tema tõe ja tõnkamisega segatud, parajas annuses sarkasmiga vürtsitatud ja võib kujutleda temale iseloomuliku muige-kommaga suunurgas kirjutatud joonealuseid, kus võibolla mõnelegi varbale astuti väga viisakal kujul. Neid följetone on ilmunud veel paguluseski, kuid endine särts nagu puudus. N. K. on ilmutanud artikleid peale tema asukoha-maade ka Shveitsi ja Saksa ajalehtedes-ajakirjades.

Egiptuse rahvuspanga uurimisosakonna poolt väljaantud ja N. K. poolt toimetatud perioodilised panga bülletäänid on vastavais ringkonnis head hindamist leidnud. Neist nähtub, et N. K. on väga aktiivselt osa võtnud sealsete akuutsete majand. probleemide lahendamisest, mis õieti on üldised kõigile ala-arenenud maadele: vaesuse nõiaringist pääsemine. Juba ainult eelnim. bülletäänidest nähtub, et N. K. on korduvalt ka neis küsimusis oma panusega kaasa aidanud, tehes ni mõnegi kava kohta asjalikku kriitikat. Kuipalju neid seisukohti valitsevate võimude poolt tegelikult ka arvesse võeti, on muidugi iseküsimus, sest majandus ei ole tihti primaat. N. K. asjatundlik kainus realiteetide suhtes pidanuks sealgi otsuste tegemist mõjutama.

Ta on osa võtnud paljudest konverentsidest Egiptuse ja Euroopa keskpankade vahel. N. K. kurtis, et ta paremad abilised temalt ära nopitakse: kahest neist on saanud rahaministrid. N. K. oli ka Kairos tegev sealses majandusteaduse seltsis, kus esinesid ettekannetega ka mitmed rahvusvaheliselt tuntud jõud, nagu professorid G. Myrdal, Br. Suviranta, Ragnar Nurkse (Columbia), K. N. Raj (Delhi) jt.

Andekus + visa töö olid N. K. peamised edasiviijad. Ta oli palju lugenud, valdas vabalt tähtsamaid maailmakeeli. Ingliskeele oli ta ära õppinud ilma ühtegi tundi võtmata, ja seda ajal, kus igasugu lingafoonid puudusid. Ta oli isiksus ja suverään omal alal ja määral, et vahel näis nagu mõjuks see juba takistavalt avalikule debatile. Oma üleolekus oli ta teadlik, ja pole ime, kui ta oma elustiiliks püstitas ka vastavad miinimumnõuded.

Meie hulgast on jäädavalt lahkunud meie Grand Old Man.

Rahu tema põrmule kaugel võõramaa mullas!

T. Endre.

Lätlanna aastaks sunnitööle

Reedel oli Stockholmi raekohtus arutusel lätlanna protsess, kes ühes Stockholmi apteegis tehnilise abijõuna teenides kõrvaldas ravimeid, peamiselt nargootilisi aineid, mida ta edasi müüs narkomaanidele. Temaga koos oli kohtu all kaheksa teist isikut, kes olid ta tegudes kaasteadjad. Peasüüdlane, lätlanna mõisteti üheks aastaks sunnitööle, kuna teised pääsesid kergemate karistustega, osalt rahatrahvidega. Üksainus kaebealune mõisteti õigeks. Teda kaitses adv. jur. cand. Edgar Pärli.

Sport

Spordi lühiuudiseid N. Eestist

TOOMAS LEIUS,

nagu juba lühidalt teatasime, tuli N. Liidu meistriks tennise sisemeistrivõistlustel, mis peeti hiljuti Moskvas. Peale selle võitis ta veel kaks kolmandat kohta koos oma partneritega paarismängudes. Segapaarismängus tuli ta kolmandaks koos Made Lindrega, noore N. Eesti naistennisistiga, kusjuures ei puudunud palju finaali pääsemisest, ja meeste paarismängus kolmandaks koos venelase Lihhatshoviga. E. Kedars tuli meeste üksikmängus seitsmendaks, mida tuleb pidada samuti tubliks saavutuseks.

OLAV KOOL,

noor eesti kesk-raskekaalu tõstja, püstitas hiljutisel N. Eesti ametiühingute 13-ndal spartakiaadil kaks uut eesti rekordit oma kehakaalus. Surumises saavutas ta uueks rekordiks 127 kg ja kolmevõistluses 395 kg. Koolil on suuri väljavaateid tõusta raskekaallase Elmo Simsoni kõrval teiseks rahvusvahelisse tippklassi kuuluvaks tõstjaks. Nimetatud spartakiaadi võistlustel võistles kaasa kokku 208 võistlejat, mis on rohkem kui ühelgi teisel võistlusel Eestis kunagi varem.

PÄRNKIVI JA VIRKUS

rahvusvahelisse klassi kuuluvad eesti pikamaajooksjad, viibivad juba mõnda aega treeningus Lõuna-Venemaal, Suhhumis. Nad valmistuvad seal "Humanité" traditsiooniliseks murdmaajooksuks, mis peetakse Pariisis märtsi lõpul või aprilli algul. Kes sõidavad Pariisi, selgitatakse vastavatel katsevõistlustel märtsi keskel.

A. JALAKAS

tuli N. Liidu Relvastatud Jõudude meistriks vabamaadluses, poolraskekaalus. Teiseks jäi armeenlane G. Kansuzjan ja kolmandaks gruusialane S. Lomidze. Võistlused peeti Minskis.

ENE SOOVIK,

N Eesti noor naismaletaja, tuli N. Liidu maanoorte naismeistriks males, meistrivõistlustel mis peeti hiljuti Kirovakanis. Soovik ei kaotanud turniiril ühtegi partiid. Eelmise aasta meister venelanna Goltsova jäi seekord teiseks.

N. EESTI AUTOSPORTLASED

võitsid teise koha üleliidulisel kuue linna matshkohtumisel talvises täpsussõidus. Moskva I meeskond tuli võistluse võitjaks, Tallinna „Volga'del" sõitnud meeskond koosseisus Tõkke—Saarm, Rüütel—Salo Õunapuu—Kõrge ja Kasch—Tikenberg tuli teiseks. Riia kolmandaks ja Tartu neljandaks. Rasketes tingimustes toimunud võistluse lõpetas ainult neli meeskonda. Täpsussõit oli mitmepäevasõit ja toimus umbes samade põhimõtete järele kui Monte Carlo tähesõit.

JOHANNES KOTKAS,

kes viimasel ajal on vähe võistelnud, on veel praegugi N. Eesti parim raskekaalu maadleja kreeka-rooma maadluses. Hiljuti Tallinnas peetud „Vabariigi raskejõustiklaste matshkohtumisel" tegi Kotkas üle mõne aja jälle kaasa ja tuli oma kaalu võitjaks. Nagu N. Eesti Spordileht kirjutab, tuli Kotkal pidada tasavägine kohtumine ainult U. Essensoniga, milline kohtumine oli Kotkale 760-ndaks matshiks ja järjekordseks võiduks. Matshi kohtumise oli lehe järgi otsustanud ainult lõpp-püstimaadluses Essensonile tehtud hoiatus.

Hrustshevi koopakommunism

Macmillaniga oli Moskvas kaasas inglise tuntud ajakirjanik Malcolm Muggeridge, kes läinud aastal üldist tähelepanu äratas inglise kuningakoda ründavate artiklitega, mis olid vaimukalt kirjutatud. Kuid Vene asjust näib tal küll udune arusaamine olevat, kuigi ta üksikuid jooni katsub õieti tabada. Hrustshevis tahavad välismaalased ikkagi veel näha kavalat vene talupoega, kes oma tarkuse tõttu on maailmariigi etteotsa sattunud, kes olevat vaimukas jne. Vaevalt Malcolm Muggeridge ja ka teised välismaised publitsistid, kes iseloomustavad N. Liidu peaministrit eelmainitud viisil, oskavad vene keelt, et Hrustshevi madalaid ja labaseid vaimukusi selle järgi hinnata, kuidas need algupärases väljendusviisis välja kukuvad. Nende ridade kirjutaja on selle lehe veergudel kirjeldanud mitmel korral oma muljeid Vene praegusest peaministrist ja tema vaimukusele pretendeerivatest väljendustest ja velderdavatest esinemistest, mida ta sai mitte väga kaua tagasi kuue päeva kestel Bulganini ja Hrustshevi Soome külastamisel kõige lähemalt jälgida.

Millest JUTTU

Hrustshev on hakanud viimastel aegadel kodus kõnesid pidama ettevalmistuseta, ilma paberita, niisamuti improviseerides. Neid kõnesid on mitmeid helilindile võetud ja neist selgub, missugusele intelligentsi ja vaimukuse nivoole tema kõnekunsti produktid võivad läheneda.

Malcolm Muggeridge kirjutab: "Alles hiljuti võisin ma kaasas olla kahe maailmaajaloo eestvõitleja kokkusaamisel, kes üksteisest nii tohutult erinesid: Hrustshev ja Macmillan. See oli fastsineeriv vaatemäng. Hrustshev näeb välja väga kavala talupojana. Tema väikesed teravad silmakesed, tema härjaturi, tema massiivne lai figuur, tema suu humoristlik-küüniline kurv annavad talle selle traditsioonilise vene kuju väljanägemise, keda Tolstoi ja Gogol nii meelsasti on joonistanud. Ta on impulsiivne ja konsekventne. Kui ta ühe kursi on võtnud, siis järgib ta seda kartuseta ja hoolimatult. See on temal võimaldanud stalinismi kõige õudsemad aastad üle elada ja se on talle ka võimalikuks teinud sellist valitsevat positsiooni luua, kuigi ta kõrgemas valitsuse tipus tegelikult vähemuses seisis.

Tema kõned on tulvil soolatud võrdlustest, ta armastab lihtsat, harimatut meest mängida. Kes aga ennast sellest laseb eksiteele viia ja temasse sellekohaselt suhtub, see võib üllatusi kuulda saada. Tema tahumatus tasakaalustub tema loomuliku naljaandega, suure sitkuse ja leidlikkusega, mida ta on omandanud nõukogude võimuvõitluse karmis koolis."

See on tüübiline läänemaailma ajalehemehe iseloomustus Hrustshevile, sest ega Muggeridge ei võinud ju kirjutada, et nende andekas ja viisakas peaminister mõne tavalise ja andetu klouniga kokku saab. Hrustshev peab olema ka millegipoolest väga silmapaistev ja inglise publitsist on talle siis omadusi külge pookinud, mida venelased ise seni tähele ei ole pannud.

Isegi Tolstoi ja Gogol võetakse appi. Hrustshev olevat Muggeridge'i iseloomustuse kohaselt see traditsiooniline vene kuju, mida geniaalsed vene sõnameistrid on kunagi joonistanud. Tolstoi on oma romaanides kujutanud peamiselt aristokraatiat ja ohvitserkonda, talupoegi ainult möödaminnes, ja Gogoli tegelased kuuluvad peamiselt ametnikkonda ja samuti mõisnike hulka.

Venelased ise on Hrustshevist teisel arvamisel. Nüüd, kus Hrustshev mõõka täristab ja Berliiniga ähvardab, ei ole see mingi tarkuse tagajärg. Enne Macmillani Moskvasse sõitu Hrustshev pidas Tuulas pikema kõne, kus ta läänemaailma aadressil kõige suuremaid sõjaähvardusi välja ladus. Berliin on kuni Hrustshevi praeguse ultimaatumini jätkanud oma senist eksisteerimist 13 aasta jooksul ja ei ole mingit sõjaohtu tekitanud. Ja kui nüüd Berliini pärast on tekkinud uue sõja vari maailma kohale, siis võidakse selle eest tänada nõukogude valitsuse algatuslikkust ja aktiivsust. „Possev" ütleb selgel sõnal: Hrustshev on Berliini-küsimuse asetanud sellisel pinnal ja sellises vormis, millega maailm on viidud sõja piirini.

Hrustshev ütles Tuulas: „Kui mõned sõjakad lääneriikide esindajad kõnelevad, et Lääne-Berliini ühendusteede kontrolli üleandmine Ida-Saksamaale loob võimaluse, kus relvajõuga tuleb teed murda Lääne-Berliini, siis pean ma selle peale vastama, et need kõnelejad ei arvesta reaalseid fakte. On ju teada, et Ida-Saksamaal asuvad nõukogude väed. Ja nad asuvad seal mitte mängu pärast. Meid katsutakse hirmutada öeldes, et kui me teeme takistusi, siis nemad hakkavad tulistama. Kuid kõigil on selge, et kui keegi hakkab tulistama, siis tähendab see uut sõda."

"Possev" teeb sellele järgmise kommentaari: "Mispärast meie rahvas peab astuma aatomisõja põrgusse ja panema kaardile mitte ainult enese olemasolu, vaid kõigi elavate olevuste olemasolu maakeral? Kas ainult selleks, et päästa vastutustundetute avantüristide prestiizhi? Kas ainult Ulbricht-Grotewohli marionetirezhiimi pärast, kellele ei meeldi vaba Lääne-Berliini olemasolu, mis on Ida-Saksamaa sakslastele kui tuletorniks? Kas võib keegi tõsiselt arvata, et Lääs alistatakse silmapilkselt, meie maa aga tuleb puutumatult aatomisõjast välja? Hhrustshev ütles Tuula-kõnes: „Võib kindlasti öelda härradele imperialistidele: kui teie alustate uut sõda, teie kaotate kõik, teie kaotate pea, sest rahvas ei kannata enam kapitalismi, kõikide sõdade ja õnnetuste põhjust."

Selllised väljendused kuuluvad juba patoloogia piirkonda. Vaevalt Hrustshev oma maaalustes varjendites võib päästa oma enda pea vesinikpommi eest, kõnelemata juba sellest, et Hrustshev mitte ainult vene rahvale, vaid kogu maailmale töötab igavese orjuse perspektiive, elamist ja vaevlemist koopakommunismis. Kõnet võib pärast sõda olla ainult koobastest, sest pärast aatomisõda kuidagi säilinud inimesed võivad pöörduda tagasi ainult kunagise ürgolukorra juurde ja alustada sealt, kust inimesed alustasid hallidel ürgaegadel, kui nad alustasid sõda kurikate ja kaigastega."

Fakt.

● *New Yerseys tähistas oma 65 a. sünnipäeva end. riigikogulige ja põllupidaja Albert suurkivi.*

Ikestatud Kodumaalt

Ernesaks ainuke laureaadikandidaat

Kui Moskvas teatavaks tehti nimed, kes on kirjanduse ja kunsti alalt esitatud Lenini (end. Stalini) preemia kandidaatideks 1959. a., siis selgus et nende hulgas on ainult üks nimi okup. Eestist — G. Ernesaks. Teda on preemia saamiseks ette pannud Eesti NSV kultuuriministeerium muusika ja interpreteerimise alal. Loodetakse nähtavasti, et Ernesaks on preemia ära teeninud meeskoori juhatamisega, kes Venemaal korduvalt ringreisidel käinud ja head vastuvõttu leidnud.

Ei kirjanduse, kujutava kunsti, teatri ega kino alalt pole kultuuriministeerium võimalikuks leidnud kedagi esitada ei raha ega au saamiseks. Omaaegseid Stalini-preemiaid sadas okup. Eestisse üsna tihedalt. Ernesakski sai mõne aasta eest ühe. (VES)

Lühiteateid

Rahvaluuleteadlane Aug. Annist on nüüd sellisesse "seisundisse" jõudnud, et tema 60. sünnipäeva tohiti sõprade poolt avalikult ära märkida. Märkimine toimus küll ainult ühes kõrvalisemas väljaandes. Annist kui "kodanlik natsionalist" viibis mitu head aastat vanglas, kust vabanes n. n. sula ajal. Teine rahvaluuleteadlane Herbert Tampere sai 50-aastaseks ja seda märkis S. ja V. pikema kirjeldusega teenetest ja tööst.

Ooperilaulja Martin Tarase 60. sünnipäeva märkimine toimus pikemate kirjutustega. S. ja Vasar andis muu hulgas edasi Tarase enda jutustuse sellest, kuidas lauluõp. "härra Stahlberg" Tartus tema lauluvõimed avastas.

Passiametniku altkäemaksud ja "korterikaubandus"

Tallinna venekeelsest lehest loeme järgmist kodusõnumit: Majavalitsejanna Larissa Pankratova tegi komploti passiametniku Räägu ja majavalitseja Erenbergiga. Mitmete aastate jooksul nad sooritasid võltimisi ja võtsid altkäemaksusid inimestelt, keda lasid Tallinna "sisse kirjutada", Panid inimesi "korterisse", kuldas juhtus, selle juures võltsides korteriomanike allkirju nõusoleku kohta.

Viimaks võeti kampa ka kojamees Ruusit ja siis peteti inimestelt välja suuri summasid lubaduste eest inimestele peavarju muretseda, mis on üks Tallinna suuremaid hädasid.

Asi tuli kuidagi välja ja kohus mõistis Pankratovi 6, Ruusiti 4, Räägu 2 ja Erenbergi 1 aastaks vangi ning parandustöödele

(VES)

● **Tallinnas on surnud Linda Simm, n-na Kaart 77 a. vanuses. Sydneys Austaalias surid 75 a. vanuses Julius Rebane ja 60 a. vanuses Arthur Melldorf.**

"Kodumaad" õhutatakse välismaale tellima

On avatud tellimiste vastuvõtmine ajalehele "Kodumaa" väljaspoole NSV Liidu piire (välismaale). Tellimishinnad 3 kuuks 5 rbl. 20 kop. jne. Nõnda kuulutas Ajakirjandusliit 15. jaan. ajalehes, ühtlasi teatades, et tellimisi võtavad vastu kõik linna ja rajoonikontorid.

"Kodumaa" on see ajaleht, mis m. a. lõpul asutati n. ü. välispropagandaks ja on mõeldud välismaal viibivate eestlaste jaoks N. Eesti "suupäraseks" tegemiseks. Lehte trükitakse Tallinnas. Berliinis aga jatkatakse "kodumaa kutse" väljaandmist, mis nüüd teatavasti kannab pealkirja "Tõe Hääl" ja mida saadetakse laiali ilma hinnata. "Kodumaa" peale tellimiste väljakuulutamisega loodavad propagandaasutused nähtavasti, et omaksed ja tuttavad seda välismaal viibivaile tellima hakkavad ja nõnda propagandistide kulusid vähendavad. Kuid veel olulisem on neile muidugi vastavate aadresside kättesaamine ... (VES)

Eesti teadlase töö Norra ajaloolisse ajakirja

Dr jur. Ilmar Arens on saanud Oslo ülikooli Ajalooinstituudilt põhimõttelise nõusoleku tema pikema uurimuse "Folk(k)ungaproblemet i svensk historieforskning" avaldamiseks Instituudi väljaannetes, võimaluse korral Norra Ajaloolises Ajakirjas ("Historisk Tidskrift"). Oma analüüs-artiklis püüab dr. Arens anda objektiivse ülevaate ühest kesksest probleemist Rootsi ajalooaurimises.

Eesti Maja osanikud

Eesti Majaga liitub iga päev uusi kaasmaalasi. Eesti Maja sisemuse kordaseamise kõrval on aktuaalseks ülesandeks hoone fassaadi väärikasse korda seadmine. Ülesanded on jooksvad. Jooksvalt peab seega kasvama ka Eesti Maja aktsionäride hulk. Eesti Maja aktsiaid on omandanud:

Gustav Kornel (Göteborg), Lency Kuus-Römmer (Hägersten), H. K. (Vällingby), Aleksander Margiste (Bromma), Leo Parre (Stockholm), Jüri Põru (Bandhagen), Jaak Rääts (Göteborg), Allide Rütman (Johanneshov), Jaan Savioja (Göteborg), Elmo Sergo (Bandhagen), Agnes Stahl (Bromma), Julius Säkk (Stockholm), Albert Tilk (Göteborg), Ilma Vallin, (Hägersten) ja Korp! Vironia.

Liitu ka Sina Eesti Majaga. Omanda Eesti Maja aktsia maksetes selle hinna kr. 110.— postgirole 56 68 36, AB EESTI MAJA, Stockholm K. Hinna tasumine võib toimuda ka osadena, näit. kr. 10.— kuus.

● **Kalifornias Fresnos abiellusid Ülo Vahtra ja Tiina Põder. Peigmees lõpetas Fresno riikliku kolledzhi keemikuna ja töötab nüüd San José's Kalifornias IBM uurimislaboratooriumis.**

Uudiseid lühidalt

INGLASTE L on juba mõnda päeva tõsiseid raskusi mässuliikumisega Aafrikas Nyassalandis, mis kuulub Kesk-Aafrika uniooni. Briti politseivõimud avaldasid reedel tule mässavate neegrite pihta, kes keeldusid relvi käest andmast. Seni on rahutustes surma saanud 36 inimest. Briti väed Keenias on valmis transpordiks mässulisse piirkonda. Rahutusi Aafrikas kasutasid labouri juhid alamkojas poliitilise löögipuuna ning opositsiooni juht Gaitskell ütles reedel ühel parteikoosolekul, et "raskemat ülesannet ei ole Briti riigivalitsemise kunstil lahendada olnud".

BERLIINI linnapea Willy Brandt, kes on lõpetanud oma reisi Ameerikas ja Aasias, ütles vahemaandumise Viinis, et separaatrahu Ida-Saksamaaga muudaks poliitilise olukorra palju raskemaks ning süvendaks veelgi Saksamaa poolitamist. Sõjalise jõu hajutamine Kesk-Euroopas on ainult siis võimalik, kui ka poliitilised pinged selles piirkonnas on pehmendatud, ütles Lääne-Saksamaa kaitseminister Strauss ühes jutuajamises ajakirjandusele. Moskva peab andma rahvastele selles piirkonnas enesemääramise õiguse ka ; l juhul, kui see tähendaks lõppu kommunistlikule rezhiimile. Praegused Vene kavad moodustaksid ainult "jõuvaakumi" otsekohe N. Liidu piiride ääres.

AMEERIKA kuurakett Pioneer IV on kadunud maailmaruumi ja vaikinud ning tõenäolikult ei kuulda temast enam. Kui signaalid viimati kostsid, oli rakett 653.000 km maakerast eemal.

Siit ja sealt

● Austraalia NSW osariigis lõpetasid gümnaasiumi Tiiu Aavik, Eve Andreller, Maia Eber, Paul Hansar, Toomas Käär, Niina Kallas, Annikki Kompus, Tiiu Kroll, Henn-Harry Leesment, Tõnu Meiusi, Henno Mõnting, Reet Pärjel, Peeter Randma, Urve Raudsepp, Lauri Rebase, Küllikki Riis, Milvi Saar, Gunnar Seck, Karin Siig, Rein Ujuk, Vilma Ungerson, Tiina Valgre ja Peeter Villon. Enamik neist jatkavad õpinguid kolledzhites ja ülikoolides.

● *Brasiiliast asus ümber USA-sse Einar Welt, kes on Brasiilias sündinud. Ta jääb elama New Yorki, kus tal on sugulasi. Vaatamata sellele, et ta pole kunagi Eestit näinud, valdab ta emakeelt täielikult, kuna vanematekodus Brasiilias jäädi truuks emakeelele.*

● **Montrealis töötab suure tekstiil firma „Canadian Cottons Ltd." juures mustriloojana juba seitsmendat aastat eesti rakenduskunstnik Leida Rava.**

● *New York City kolledzhi lõpetas bioloogia alal Avo Gustavson.*

● Baltimores USA-s suri meremees Vassili Kõvamees 58 a. vanuses. Kuna tal USA-s sugulasi ei olnud, otsib Baltimore Eesti Selts tema omakseid.

Kohalik elu

STOCKHOLM

Pillerpall tuleb 26. aprillil!

TORONTO — Endine N. Liidu saatkonna shifferiametnik Igor Gussenko, kes 1945. a. paljastas Kanadas töötava Kremli salaluurevõrgu, kaebas möödunud nädalal kohtusse ajakirjaniku Frank Rasky, nõudes sellelt ja kahelt siinselt kirjastuselt tema laimamise eest 168.000 dollarit kahjutasu. Gussenko leiab, et Rasky on teda laimanud oma uues raamatus „Gay Canadian Rogues". Gussenko, kes ühtlasi nõuab nimetatud raamatu käibelt kõrvaldamist, elab kommunistide kättemaksu kartuses vale nime all kuskil Kanadas ja ta aadress on teada ainult RCMP-le.

BONN — Lääne-Saksamaa valitsuse vastava nõusoleku kohaselt hakkas N. Liit nüüd saatma oma autosid lääne saksa turule. Esialgse kvoote kohaselt tuleb prooviks müügile 1.000 Venemaal valmistatud autot. Ehkki üksikuid N. Liidu autosid on juba varemalt müüdud Rootsis ning Austrias, on see esimeseks suuremaks võimaluseks N. Liidule võistelda Lääne-Euroopa võimalusterohkel kuid konkurentsitihedal autoturul. Esimeste autodena saadetakse Venemaalt Lääne-Saksamaale müügile Moskvitsh ja pisut suurem Volga.

LONDON — Inglise nimekamaid arstiteadlasi, prof. F. C. Pybus hoiatas möödunud nädalal, et puulehtede ja muu prügi põletamine aedades võib soodustada vähjatõve tekkimist. Pybus, kes on Durhami ülikooli arstiteaduse professor, arvab, et eriti puulehtede põletamisel tekkiv suits võib sisaldada vähki tekitavat ainet — benzbüreeni.

Surma läbi lahkunud kaasmaalast

Kaarel Kikajoon'i

sünd. 20. 9. 1897
surn. 4. 3. 1959

mälestavad

ERNST UUKIVI
RUDOLF LEISBERG,
JOOSEP TOOMPUU,
JOOSEP SAMM,
EDUARD LIPP,
ALBERT VOKSEPP,
SIMON VOKSA
PEREKONNAGA,
ARNOLD TALVA
PEREKONNAGA

TUBA köögikasut. Juliaborgis vaba üksikule. Tel. 47 33 37.

Kaks silmapaistvat raamatut!

ILMUS *AUGUST GAILIT*

KAS MÄLETAD, MU ARM? III.

Tähelepanuäratanud trioloogia lõppteos.
Hind köit. kr. 16.—, brosh. 12.—, tellijaliikmeile köit. kr. 10.70, brosh. kr. 7.70 + saatekulud.

EESTI LÜÜRIKA II,

Koost. A. Mägi, valimik eesti luule tänapäevast, 442 lhk. Hind köit. kr. 30.70, brosh. kr. 26.70, tellijaliikmeile köit. kr. 22.70, brosh. kr. 17.70.

EESTI KIRJANIKE KOOPERATIIV Fack 1, Lund 3.